Cana 10 hr.
Pierasyłka apłačana ryčałtam

Nr. 32 (673). Wilnia, Sierada 15 Lipnia 1936 h. Hod XII (XX)

[library stamp]

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i litaraturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi: WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1). Redakcyja adčynienа ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Košty wydawańnia pakrywajuć składki. Składka u hod 4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy — 1 zał.

ПАДЗЕІ Ў ПАЛЕСТЫНЕ

Ужо нешта ад паўгоду спатыкаліся ў газэтах весткі аб варожых настроях у Палестыне арабаў да жыдоў. За апошнія-ж месяцы гэная варожасьць да таго вырасла, што абярнулася ў грозную рэвалюцыю, у вялікае арабскае паўстаньне. Але разгледзім усё папарадку.

Арабія — гэта вялікі паўвостраў у Зах. Азіі. Займае 2.858.000 кв. кл. Жыве ў ей 6 мільёнаў насельніцтва пераважна магамэтанскай веры. У гісторыі Арабія ведамая ужо ад VI в. нашай эры. Здаўна слыла яна сваей культурай і навукай. Сяньнешняя Эўропа нямала скарыстала з духовага творства Арабаў.

Урэшце прышоў на Арабію занепад. Пад вайной належыла яна, як звычайная заваеваная правінцыя, да Турцыі і Англіі. Цяпер над Арабіяй пануе Англія. Стварыла яна там паасобныя дзяржавы: Асір, Гэджас, Емэн, якія фармальна лічацца незалежнымі, але фактычна, ведама, залежныя ад тэй-жа Англіі. Апрача гэтых трох дзяржаў быццам незалежных стварыла Англія ў Арабіі так-жа яшчэ дзьве дзяржавы: Ірак і Палестыну, і фармальна і фактычна залежныя ад Англіі, якая над імі мае права протэктарату, свайго роду апекі.

Ува ўсіх гэтых дзяржавах насельніцтва ў пераважаючым ліку арабы, якіх многа ёсьць так-жа і ў Палестыне, у дзяржаве жыдоўскай. Тымчасам падчас вайны, ды яшчэ й прад вайной, як шмат дзе на сьвеце, як бадай ува ўсіх часьцёх сьвету, — сярод арабскага народу пачуўся нацыянальна-адраджэнскі і палітычна-вызвольны рух. Арабы жадаюць усе свае землі вызваліць цалкам з чужога панаваньня і стварыць з іх незалежную фэдэрацыйную дзяржаву, у склад якой увайшлі-б: Палестына, Ірак, Сырыя й Трансёрданія.

Пры гэтым трэба ведаць, што арабы жывуць ня толькі ў Арабіі (Азія), але дужа многа іх ёсьць і ў Афрыцы: у Алжыры, Тунісе і ў Марокко. Гэтыя так-жа цалкам падтрымліваюць агульна-арабскі, вызвольны рух. Ды больш таго — затым, што арабы пераважна магомэтане, дык яны знаходзяць выразнае падтрыманьне ў сваіх нацыянальных імкненьнях ува ўсіх народаў, якія трымаюцца магомэтанскай веры. Такім чынам, як бачым, арабскі нацыянальны рух дужа магутны і можа нават у хуткім часе мець вялізарнае значэньне ў палітычным жыцьці Азіі і Афрыкі. Вось-жа нічога дзіўнага, што між арабамі і між жыдамі апошнім часам дайшло да такога вялікага й грознага забурэньня. Арабы імкнуцца да аб'еднаньня ўсіх тых часьцін свайго краю, дзе яны жывуць у пераважаючай лічбе, у вадну незалежную дзяржаву, а ў тым ліку і бадай большасьці Палестыны, а тымчасам жыды, якія па вайне Палестыну атрымалі, як сваю адвечную зямлю на сваю ўласную нацыянальную дзяржаву, зачынаюць там гаспадарыць зусім паважна і выпіхаць з Палестыны — эканамічна й палітычна — арабаў. Гэтак паўстала сьпярша непаразуменьне, а ўрэшце і фармальнае паўстаньне, рэвалюцыя.

Дык як-жа гэта выглядае ў практыцы? А дужа пагана. Узброеныя арабы нападаюць на жыдоў, б'юць іх, мардуюць, нішчаць іх дабытак, засевы, сады, агулам усю іх маемасьць. Узброены яны дужа добра — маюць цэлыя склады рознага роду аружжа. Газэты падаюць, што ад пачатку забурэньня жыды ўжо маюць стратаў на 200 мільёнаў фунтаў штэрлінгаў.

Утрымаць у Палестыне нарадак і абараніць жыдоў ад нападаў арабаў належа да Англіі, як да тэй дзяржавы, якая мае Палестыну пад сваей праўнай апекай. З гэтай прычыны Англія высылае процiў арабаў войска, якое з імі часта вядзе фармальную вайну, але зламаць паўстаньня ня можа; наадварот — выглядае, што такія рашучыя спосабы з боку Англіі яшчэ больш азлабляюць арабаў і арганізуць іх. Барацьба часта бывае дужа крывавая і заўзятая: арабы жыцьця свайго для гэтай справы не шкадуюць, а з гэтымі барацьба сапраўды нялёгкая.

Англія, каб супакоіць край, каб завесьці там лад і парадак, каб стварыць магчымыя варункі да жыцьця, прабуе з арабамі дагаварыцца. Усякія аднак гутаркі, на жаль, не даводзяць да нічога. Арабы згаджаюцца злажыць аружжа і ўспакоіцца толькі тады, калі ў Палестыну будзе спынена жыдоўская іміграцыя, гэта знача — калі жыды перастануць прыяжджаць у Палестыну.

Дык штo-ж судзіць аб гэтым усім? Гэта ўсё найперш паказвае нам, што калі ня браць пад увагу справядлівых імкненьняў якога народу, а спыняць іх рознымі палітычнымі захадамі, дык вынікі і для народу і для тых, хто рух гэтага народу спыняе, заўсёды будуць непажаданыя й балючыя. Англія так сябе вяла і адносна арабаў і адносна жыдоў, што цкавала арабаў на арабаў і арабаў на жыдоў і жыдоў на арабаў, а гэта на тое, каб гэтак усіх іх аслабляць і лягчэй над імі панаваць. Вось-жа цяпер і мае вынікі гэткай сваей палітыкі.

Вызвольны арабскі рух, як і рух кожнага паняволенага народу, павінен мець сымпатыю ўва ўсіх людзей і народаў. Гэтую сваю сымпатыю да арабскага нацыянальнага руху мы ўжо выказалі яшчэ залетась, калі пад загалоўкам «Няхай жыве Арабія» ў «Бел. Кр.» пасьвяцілі гэтаму руху ўступны артыкул. Аднак апошнія падзеі ў Палестыне змушаюць нас зрабіць і засьцярогу: усякі імпэр'ялізм, усякая заборчасьць, усякі зьвярыны нацыяналізм, які бача толькі сябе, а патрэбаў і правоў іншага народу ня бача, ёсьць праявам палітычна шкодным і немаральным. У арабскім-жа руху, у тых яго апошніх праявах да жыдоў, іменна заўважаюцца рысы несымпатычныя, шовіністычныя.

Кажуць так-жа, што і з боку жыдоў часта бываюць такія адносіны да арабаў, якія іх беспатрэбы дражняць і правакуюць. Здаецца аднак нам, што віна тут ня столькі на старане арабаў ці жыдоў, сколькі на старане іхных дзядзькоў, іхных палітычных апякуноў. Самі народы беспасрэдна між сабой заўсёды лягчэй паразумеюцца, як пры пасрэдніцтве розных імпэр'ялістычных і капіталістычных агентураў.

Na biełaruskim školnym froncie

Školny Sakrataryjat Biełaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury i T-wa Biełaruskaj Škoły dnia 16 červienia wydaŭ adnadnioŭku, pryświečanuju sprawie damahańnia ŭ biahučym hodzie biełaruskaj škoły. Adnadnioŭka, jak kažuć jejnyja redaktary, źmiaščała šmat faktyčnaha i cikawaha materyjału ab chodzie biełaruskaj školnaj akcyi. Nažal, Wilenskaje starastwa adnadnioŭku skanfiskawała.

—o—

„Kurjer Wilenski" z dnia 10-ha lipnia drukuje cikawy artykuł, u jakim aŭtar — „specjalny wysłańnik"— niechta „Włod" abznajomiŭšysia na miescy z žyćciom sialan w. Jeśmanaŭcy, Maładečanskaha paw., apiswaje horkaje žyćcio i dolu biełarusa sielanina.

U kancy artykułu aŭtar adsłaniaje (musić praz niedahlad) sapraŭdnaść na hruncie baraćby Biełarusaŭ za rodnuju školu.

Woś što jon piša:

—„Bolš saraka haspadaroŭ w. Jeśmanaŭcaŭ padpisała deklaracyi z damahańniem ad Kuratara adčynieńnia ŭ wioscy biełaruskaj škoły. Ułady administracyjnyja bačać u hetym rabotu kamunistaŭ...

Zainteresawanyja haspadary katehoryčna ćwierdziać, što nia jość kamunistami i što nie padpadajuć pad ichny upłyŭ...

— Žywiom spakojna, usiamu padčyniajemsia. Nia čurajemsia i polskaha jazyka. Chočam tolki dla našych dzietak biełaruskaj škoły — kažuć jany. —

Zabaranić haspadaram damahacca biełaruskaj škoły lehalnym sposabam prawa nie dazwalaje, —kaža aŭtar artykułu, —adnak hetamu damahańniu možna tak pieraškodzić, što z jaho, — jakby pry absalutnaj zabaronie — faktyčna ničoha nia budzie.

Padpisanyja deklaracyi z damahańniem biełaruskaj škoły treba niedzie paświedčyć. Tolki wojt moža heta zrabić darma. Wojt adnak nikoli nia maje času, nikoli jaho niama doma, kali pryjduć u sprawie paświedčańnia podpisu. Zamiest wojta, sialan spatykaje ŭ wołaści „przodownik" palicyi. Wy čaho? Kamunizmu wam zachaciełasia? A mandaty karnyja apłacili? A wychodki ŭ was čystyja?... Haspadary iduć dachaty. Z „przodownikam." lepiej nie spatykacca. Pryjdziom inšym razam."—

U kancy swajho artykułu specyjalny na biełaruskuju wiosku wysłańnik „Kurj. Wil." zaznačaje, što Jeśmanaŭcy mohuć dać šmat cikawaha materyjału dziela paznańnia adnosinaŭ na biełaruskaj wioscy.

Ci tolki Jeśmanaŭcy? — dadamo ad siabie. —

Radzim aŭtaru— wysłańniku čaściej i ŭ roznych kutkach adwiedwać biełaruskuju wiosku. Budzie značna paŭniejšy abraz tych adnosinaŭ, jakija možna paznać.

U suwiazi z hetkaj karespandencyjaj — ab damahańniach Biełarusami rodnaj škoły i pieraškodach staŭlanych hetamu damahańniu,— i zhodna z swajoj asymilacyjnaj prahramaj adnosna Biełarusaŭ, redaktar wilenskaj abšarnickaj hazety „Słowo" z dnia 12-ha lipnia nawaliwajacca na „Kurj. Wil." (nie nazywaje praŭda jaho ułasnym imiam) i stawić hetaj hazecie zakid abarony školnictwa nacyjanalnych mienšaściaŭ. Pawodle redaktara „Słowa," abarona(!) školnictwa nacyjanalnych mienšaściaŭ, jakuju raspačała(?) prawodzić henaja sanacyjnaja i baroniačaja ŭradowaj palityki hazeta, jaŭna znachodzicca ŭ supiarečnaści z nacyjanalistyčnaj palitykaj wilenskaha Wajawody a hetym samym i z palitykaj uradu.

„Wilenski Wajawoda pačaŭ wielmi wyraznuju, skazaŭby wielmi „narodową," nacyjanalistyčnuju palityku adnosna školaŭ nacyjanalnych mienšaściaŭ"— kaža redaktar „Słowa — i dadaje, što Wajawoda

„Biazsumliwu swaju palityku uzhodniŭ z ministerstwam unutranych spraŭ ci uradam."

Sapraŭdy, niepaśladoŭnaść ci hruby niedahlad sa starany „Kurj. Wil." i paśladoŭnaść u sto pracentaŭ maje abšarnickaje „Słowo,"—hazeta, jakaja jaŭna i cynična wiadzie prapahandu za prymusowuju asymilacyju Biełarusaŭ.

ič.

100-годзьдзе Горацкага Сельска-Гаспадарчага Інстытуту

Слаўны і заслужаны ў жыцьці эканамічным і культурным ня толькі Беларусі, але і сумежных краін— Горацкі Сельска-Гаспадарчы Інстытут сьвяткуе сёлета 100-годзьдзе ад дня залажэньня. Савецкая прэса падае, што ўрачыстае сьвяткаваньне гэтага юбілею адбудзецца ўвосень. Улады Савецкай Беларусі паклікалі спэцыяльную камісію, якая займецца прырыхтаваньнем юбілейнага сьвята.

З прычыны юбілею Горацкага Сельска-Гаспадарчага Інстытуту, падамо чытачом колькі аб ім вестак.

Інстытут завецца Горацкім (або Гарыгорацкім) ад назову мястэчка Горкаў (або Гарыгоркаў) — цяперашняга раённага цэнтру ў Аршанскай акрузе Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі.

Горкі 52 кілямэтры ад Оршы, з паўднёва-усходняй стараны. Маюць чыгуначную станцыю на лініі Унеча—Орша. Сяньня налічаюць больш 8 тысячаў жыхароў. Горкі былі калісь паветавым мястэчкам Магілёўскай губэрні.

Горацкі Сельска - Гаспадарчы Інстытут заложаны ў траўні месяцы 1836 г. Быў ён у той час у Расеі адзінай вышэйшай агранамічнай навучальнай установай. Сярод прафэсараў яго былі такія вучоныя, як Людагоўскі, Стэбут ды інш., што стварылі расейскую агранамічную навуку. Прыймалі ў інстытут у той час дзяцей абшарнікаў і духавенства, якія па сканчэньні інстытуту ставаліся вучонымі аграномамі, кіраўнікамі маёнткаў, фальваркаў, казённых лясоў.

Пры інстытуце было ўстроена першае ў Беларусі і Расеі дасьведчальнае поле.

У 1863 годзе ў часе забурэньняў і паўстаньня царскія ўлады інстытут закрылі. У 1865 годзе быў ён пераведзены ў Пецярбург і пераўтвораны ў Лясны Інстытут. У Горках пазьней арганізаваны земляробская сярэдняя школа, каморніцка-таксатарскія курсы і сельска-гаспадарчая рамесьніцкая школа, якія праіснавалі аж да 1917 году.

У 1918 г. быў ізноў адчынены Горацкі Сельска-Гаспадарчы Інстытут, які ў 1925 годзе ператвораны ў Беларускую Дзяржаўную Сельска-Гаспадарчую Акадэмію Імяні Кастрычніцкай рэвалюцыі, з трымя факультэтамі: агранамічным, мэліёрацыйным і лясным.

За час ад 1836 да 1917 г. сельска-гаспадарчы інстытут і сельска-гаспадарчыя школы ў Горках выпусьцілі 699 спэцыялістаў з вышэйшай асьветай і 1960 спэцыялістаў з сярэдняй асьветай. Ад 1919 да 1936 г. Горацкі сельска-гаспадарчы інстытут (акадэмія) выпусьціў 1.804 спэцыялісты з вышэйшай асьветай, з асяродзьдзя работнікаў і сялянства. Рознастайныя курсы, якія існавалі пры інстытуце, у гэтым часе, выпусьцілі каля 3.000 асоб. Сяньня ў сельска-гаспадарчым інстытуце навучаецца 1.200 асоб.

Паводле статыстыкі 1930 г., студэнтаў у інстытуце было: усіх— 1467, мужчын 1268, жанчын — 199, сяброў партыі — 159, сяброў камсамолу — 279, беспартыйных — 1029, дзяцей работнікаў — 227, дзяцей сялян — 810, дзяцей урадаўцаў — 369, самавукаў — 46, розных іншых — 15; беларусаў — 1033, жыдоў — 230, расейцаў — 150, палякоў—14, іншых народнасьцяў—40.

Пры інстытуце існуюць: рабфак (работніцкі факультэт), калгасная школа, курсы вэтэрынарыі, курсы загадчыкаў хат-лябараторыяў, камбайнераў, ільноцерабільшчыкаў, тэхнікаў-землеўпарадчыкаў і іншых; навучаецца ў гэтых установах сяньня да 1.500 асоб.

Інстытут ня толькі навучае, але й вядзе навукова-дасьледчую працу, карыстаючы пры гэтым з жывёлагадаўлянай фэрмы, дасканальна абсталяваных лябараторыяў, габінэтаў. Так аддзел мэханізацыі сканструаваў чарод сельска-гаспадарчых машын, як сіласны камбайн*), сартыроўку насеньня ільну і інш. Хімічны аддзел інстытуту адкрыў спосаб здабываньня з махоркі кісьлі, надзвычай патрэбнай для харчовай прамысловасьці. Із 100 кілёграмаў цытрын здабываецца 6 кілёграмаў цытрыновай кісьлі, тады, калі з такой-жа колькасьці сырой расьціны махоркі здабываецца 8 кілё цытрыновай кісьлі.

Сельска-гаспадарчы інстытут разам з існуючымі пры ім навучальнымі установамі налічаюць сяньня прафэсароў, доцэнтаў, навуковых працаўнікоў 90 асоб, якія паза працай у школе і працоўнях, часта выяжджаюць на вёску з популярнымі лекцыямі.

Праф. Р. Правохэньскі пішучы аб Горацкай Акадэміі — інстытуце ў 1932 годзе („Tyg. Rolniczy" — Вільня) кажа: „Этат навуковых працаўнікоў Гары-Горацкай Акадэміі складаецца з 37 прафэсараў, 50 асыстэнтаў, 20 дацэнтаў, 9 лябарантаў і 9 лектараў"... „Нельга адзначыць, — кажа той-жа праф. Правохэньскі, — што арганізацыйны размах Горы-Горак вельмі шырокі. Гэтак, пачынаючы ад 1925 г. Акадэмія выпісуе на 100 тысяч рублёў самых толькі загранічных навуковых прыладаў і на некалькі сот тысяч кніжак з Расеі. Пры гэтым трэба дадаць, што сканфіскаваныя прыватныя бібліятэкі ў значнай меры спрычыніліся да ўзбагачэньня бясплатным матарыялам бібліятэкі акадэміі (бібліятэкі праф. П. Плюшчэўскага, праф. Данкэльмана і інш.)...Да 1928 г. гэткім парадкам зложана і куплена ў бібліятэку больш 8-мёх тысяч тамоў. Калі прымем пад увагу, што батанічны сад Гары-Горак, заснаваны йшчэ прад 1863 годам, быў адным з лепшых у Расеі і, што даўняя сярэдняя школа наагул была багатая як на гаспадарчыя прылады, так і на музэальныя зборы (слаўныя колекцыі батаніка Рытава), — дык сапраўды Гары-Горацкая Акадэмія ў хуткім часе можа належыць да найбагацейшых савецкіх навуковых установ".

Ня маем дакладных інфармацыяў, як пастулаў арганізацыйны і навуковы рост інстытуту — ад часу, аб якім гавора праф. Правохэньскі, да сяньня, і агулам за ўвесь час яго існаваньня. Дзеля чаго, абмяжоўваемся да пададзеных вышэй агульных вестак.

Як сказана вышэй, юбілейнае сьвяткаваньне адбудзецца ўвосень. Намечана навуковая сэсія інстытуту. Група навуковых працаўнікоў інстытуту, каб адзначыць юбілей, рыхтуе зборнік гістарычных матарыялаў аб інстытуце і ролі яго ў разьвіцьці сельска-гаспадарчых навук.

—іч.

*) Машына, што жне, малоце і ачышчае збожжа.

Z presawaj wystaŭki ŭ Watykanie

(Ad našaha ŭłasnaha karespandenta).

Ahulnyja ŭwahi. Ad 12.V siol. h. ŭ Watykanie adbywajecca wystaŭka katalickaj presy ŭsiaho świetu. Na wystaŭcy mieli prawa ŭčaśnictwa: dziaržawy, manastyry, Katalickaja Akcyja, katalickaja presa, uniwersytety, studenckaja katalickaja moładź z arhanizacyi „Juventus Christiana" i katalickaje radyjo. Patronam wystaŭki ŭważajecca św. Franciš Salezy. Wystaŭka raźmieščana ŭ duža strojnych i bahatych pawiljonach. Pry ŭwachodzie i ŭ mnohich widnych miascoch krasujecca nadpis „Arma veritatis" (Zbroja praŭdy). U wadnym z hałoŭnych pawiljonaŭ na ścianie namalawana bazylika św. Piatra, na kryžy jakoj pamieščany złamany sierp i mołat, jak symbol pieramohi kryžam kamunistyčnaha matarjalizmu. U pieršym pawiljonie miž inšym padana abrazowa historyja presy: presa mowaj, presa rysunkami, presa pisańniem, presa drukawańniem. Padana tak-ža statystyka sučasnaj suświetnaj presy, z jakoj miž inšym dawiedwajemsia, što ŭ Eŭropie ŭsich štodziennych hazet 24.700, u Afrycy — 600, u Azii— 5.800, u Amerycy — 7.800 i ŭ Aŭstralii — 983.

Litoŭski incydent. Litoŭcy z uładžańniem swajho pawiljonu mieli niamała prykraści, jak i treba spadziawacca, z boku polskaha duchawienstwa. Sprawa-ž woś u čym. Polski kler padhledziŭ, što litoŭcy na ścianie swajho pawiljonu malujuć mapu Litwy z Wilniaj. Pajšoŭ pratest da dyrekcyi wystaŭki. Pratest mieŭ dwa punkty: što litoŭcy dałučyli Wilniu da Litwy i što ahułam litoŭcy nia majuć prawa reprezentawać swaju presu z Wilni, bo heta byccam mohuć rabić tolki palaki. Pieršy punkt pratestu dyrekcyja wystaŭki ŭważyła, prapanujučy litoŭcam namalawać mapu Eŭropy i na jej aznačyć statystyku litoŭskaj katalickaj presy ŭwa ŭsich punktach, dzie jana jość, nia wyłučajučy, wiedama, i Wilni. Litoŭcy tak i zrabili. Druhi punkt pratestu dyrekcyja adkinuła. Z pryčyny hetaha incydentu litoŭcy z pryhatawańniem swajho pawiljonu značna spaźnilisia. Adkryćcie ich pawiljonu adbyłosia na miesiac paźniej. Adkryćcie heta ŭšanawaŭ swajej prysutnaściaj św. Ajciec.

„Biełaruskaja krynica". Mnohich zwaračwaje na wystaŭcy ŭwahu „Biełaruskaja Krynica". Jość heta wialikodny № 17, 1936 h. z ustupnym artykułam „Хрыстос Ускрос"! Numar hety našaha časapisu znachodzicca ŭ polskim pawiljonie. Tam-ža jość tak-ža № 12, 1935 h. „Да Злучэньня", numar litoŭskaha wilenskaha miesiačnika „Aušra", a tak-ža numary katalickaj presy ŭkrainskaj. Zrabiła heta polskaje duchawienstwa samo biez parazumieńnia z adpawiednymi redakcyjami; widać chacieli čužym koštam pakazać świetu swaju tolerancyju, nie „pamiatajučy" nawat, što „Bieł. Krynicu" „wyklaŭ" arcyb. Jałbžykoŭski. Sapraŭdy cikawa,—Chryśc. Dumka" na henaj wystaŭcy nie znajšła sabie miesca, a na jaje miescy krasujecca „Bieł. Krynica". Słowam, sprawa heta niajasnaja.

БЕЛАРУСЫ! Падтрымлівайце сваю прэсу. Выпісвайце найстарэйшую беларускую газэту „Беларускую Крыніцу!"

Dr. Jadwiha i dr. Stanisłaŭ Hrynkiewičy.

Ab žanočych chwarobach. 1)

Žanočyja chwaroby naležać da tych niadužaściaŭ, ab jakich mała haworycca nia tolki na wioscy, a na't i pamiž ludźmi z tych asiarodziščaŭ, dzie bolš cikawiacca hygijenaju ŭ štodziennym žyćci. Čamu heta tak — adkazać nia lohka. Najčaściejšaja pryčyna — heta nierazumnaja saromliwaść, a na našaj wioscy jašče i niaświedamaść ab sprawach hygijeny.

Razumiejem dobra, što saromliwaść tutaka zusim nie na miescy, jana nia tolki što niepatrebnaja, a na't wielmi i wielmi škodnaja!

U pryrodzie — ci pamiž raślinaŭ, ci pamiž źwiarej — usieńka maje za metu razmnažacca. Henym źjawiščam kirujuć peŭnyja zakony, jakija źwiedaŭ dobra čaławiek u halinach, jakimi jon choča, ci jakimi prymušany cikawicca dziela niejkich praktyčnych metaŭ. Prykładam, kožny haspadar wiedaje, što kab zbožža dobra radziła, treba kab ziamla była dobraja. Kali ziamla biednaja, papraŭlajuć jejnuju jakaść, dajučy hnoju naturalnaha ci štučnaha.

Kab u chacie mieć dobry hatunak žywioły, nie biaruć da razmnažeńnia adzinak chworych, chudych, tamu što i maładyja, jakija rodziacca, buduć lichim prypłodam.

Adnolkawyja zakony abawiazujuć i ludziej, kali majem naŭwiecie henuju staranu žyćcia. Kali mužyk i žonka aboje ludzi zdarowyja, dužyja, tak fizyčna jak i psychična, miecimuć jany najčaściej mocnaje, zdarowaje pakaleńnie.

Tutaka treba nam pomnić, što šmat bolšyja wymohi pryroda maje ad žančyny, čymsia ad mužčyny. Mužčyna spryčyniajecca da taho, kab zapładzić, žančyna-ž hety płod žywić u praciahu 9 miesiacaŭ swajoju kroŭju, potym kormić amal nia hod swaimi hrudźmi, a nakaniec maje abawiazak hadawać henaje dzicia da 13—14 hadoŭ, heta značycca datul, pakul jano bolš-mienš robicca śpiełym. Hetkim wymoham mohuć dać radu tolki žančyny zdarowyja. A kali padumajem, što na wioscy žančyna rodzić časta da 6—8—10 a to i bolš dziadziej, a da taho jana jašče nadta ciažka pracuje i ŭ chacie, i pry dzieciach, i pry haspadarcy, i ŭ poli ci harodzie, dyk tady nia treba dziwicca, što žančyny na wioskach, jakija wyjšli zamuž nia majučy fizyčnaha zdaroŭja, časta pamirajuć u maładych hadoch. I treba kazać, što wialikaja častka winy ŭ ich samych, jany abo nia ŭmieli, abo nie chacieli rupicca ab swajo zdaroŭje, jašče budučy maładymi dziaŭčatami.

Traplajecca, što dziaŭčaty, jakija majuć „na chuściach" i adnačasna wialikija boli ŭ žywacie, abo jznoŭ šmat krywi z ich ciače, iduć, nia hledziačy na heta, da ciažkaje raboty. I zamiest taho, kab paradzicca ŭ dochtara, abo prosta adpačyć henych paru dzion, pracujuć, abo jašče horš, słuchajucca roznych wiaskowych babaŭ i kumaŭ. Zamužnija žančyny na paru hadzin pierad radami wałočać ciažkija pradmiety. Paraduchi zachutka ŭstajuć z łožak paśla radoŭ. Tak-ža bačym časta žančynu z wypaŭšaj matkaj z siarpom u rukach, abo nahnuŭšysia uwieś dzień kapajučy bulbu.

Usie jany samyja sabie winawatyja. Zachwareć moža kožny. **Tolki zachwareŭšy treba lekawacca, abo prynamsi nie rabić ničoha, što moža pahoršyć chwarobu.**

Žanočyja chwaroby jość roznajakija i sustrakajucca jany dawoli časta. Časta, prykładam, bačym **zapaleńnie matki, wypadańnie jaje, skryŭleńnie, bieli, krowacioki z matki, zapaleńnie brušnoje bałonki, rak i inšyja naraśli matki, pałahawaja haračka.**

Usie henyja chwaroby adnyja chutčej, druhija paźniej nadta abniadužywajuć i psujuć zdaroŭje žančynam, chacia na pieršy pahlad, niekatoryja prynamsia, nie wyhladajuć zusim strašna. U hetkich chworych prapadaje rumiany kolar twaru, nia majuć jany świežaha, zdarowaha wyhladu, chutka hetkija žančyny starejuć, chudziejuć.

Kali zwonku takaja žančyna pačatkowa i nia nadta błaha wyhladaje, usiož-taki pačynaje narakać na niadužaść, nia maje achwoty da ničoha, nia ładzicca joj rabota, ništo jaje nie wiesialić, časta z usimi swarycca, robicca złosnaju i dakučliwaju, chutka z jeju niemahčyma žyć u wadnoj chacie. Žanočuju chwarobu moža paznać i dobra paradzić tolki dochtar. Tady tolki, kali jaho słuchacca, možna wylekawacca, asabliwa kali chwaroba jašče nie zaciahnuŭšysia. Nikoli na heta nie pamoža babka ci znachar.

Najlepš adnak, kali žančyna rupliwaja ab swajo zdaroŭje, **nie dapuścić da chwaroby.**

Pryčynaju chwaroby, jak heta było krychu hawarana ŭžo, budzie, kali žančyna, majučy „na chuścioch", prastudzicca ŭ chałodnaj wadzie, wałočyć u henym časie ciažkija pradmiety, maje płočnyja znosiny z mužčynaju. Časta pryčynaju henych chwarobaŭ buduć ciažkija rady, abo kali žančyna robić sabie śkidyš, heta značycca śkidaje ŭ 2—5 miesiacy ciažku — niedanošany płod.

Inšym razam pryčynaju buduć weneryčnyja chwaroby, jak syfilis (francy), tryper.

Spryčyniajecca da žanočych chwarobaŭ i durnaja haspadarskaja rupliwaść, kab paraducha jaknajchutčej ustała z łožka paśla radoŭ, ci paśla śkidyša, dy kali zaraz-ža jdzie da ciažkoje pracy.

Dyk kali wiadoma, jakija mohuć być pryčyny žanočych chwarobaŭ i jakija mohuć być henyja chwaroby, chaj kožnaja žančyna ci dziaŭčyna, jakaja pačujecca chworaj, nia dlajecca, chaj źwier-

Z hazet.

Swaboda słowa ŭ Sawietach

Prajekt nowaj sawieckaj kanstytucyi hwarantuje, jak wiedama, swabodu słowa. Adnak hetaja swaboda wielmi budzie ahraničana. Pawodle maskoŭskaj kamunistyčnaj hazety „Правды,“ swaboda słowa i druku dapuskaje samakrytyku i ŭstanaŭliwajecca dziela ŭmacawańnia socyjalistyčnaha ładu.

„Buržuazny i mienšawicka-eseraŭski druk nazaŭsiody źniščany ŭ našym Kraju.“

„Toj, chto maje za zadańnie asłabić socyjalistyčny ład,—toj worah narodu. Jon nie atrymaje ani kusočka papiery, nie piarojdzie parohu drukarni. Jon nie atrymaje ni zali, ni kwatery, ni kutočka dziela taho, kab pašyrać wusnymi sławami atrutu.“

Mołataŭ ab kanstytucyi.

„Prawda“ drukuje dakład Mołatawa, u jakim sawiecki prezydent, haworačy ab kanstytucyi zajaŭlaje:

„Nijakaj rožnicy ŭ wybarčych prawoch pamiž rabotnikami i sialanami, a tak-ža druhimi słajami sawieckich hramadzian nia budzie.“

„Rabotnickaja klasa i jaje ŭłada zawajawali taki aŭtorytet, što ciapier ahraničeńnia prawoŭ choć-by niekataraj častki hramadzian my nie patrabujem. Naša kanstytucyja daje prawa wybirać i być wybranym takža pachodziačym iz buržuaznych słajoŭ, a tak-ža byŭšym i ciapierašnim papam... Para zrazumieć kožnamu sawieckamu hramadzianinu, kim-by jon nia byŭ u minuŭščynie, što jamu adčyniena daroha da nowaha žyćcia.“

Adnosna sužyćcia narodaŭ SSSR, to hetamu pytańniu Mołataŭ addaŭ šmat miesca. Pawodle Mołatawa, leninska-stalinskaja nacyjanalnaja palityka choć paćwiardžaje prawa kožnaha narodu na swabodnaje addzialeńnie ad SSSR (pryncyp samaakraśleńnia wyražany i ŭ konstytucyi), to adnak wymahaje takoj dziaržaŭnaj raboty, pry jakoj niwodnaja nacyjanalnaść nia budzie žadać wychadu iz składu SSSR.

Haworačy ab uładzie ŭ budučyni, Mołataŭ zajawiŭ: —

„Kirujučym jadrom našaje dziaržawy jość i budzie, jak i było dasiul, Kamunistyčnaja Partyja; naš prawadyr—tawaryš Stalin.“—

БЕЛАРУСЫ! Прысылайце ахвяры на фонд беларускай асьветы!—Пашырайце беларускае друкаванае слова. — Навучайце дзяцей чытаць і пісаць пабеларуску!

З БЕЛАРУСКАГА ЖЫЦЬЦЯ

Справа беларускай школы. Даведываемся ад Школьнага Сакратарыяту Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры і Таварыства Беларускай Школы, што справа дамаганьня роднай беларускай школы ўсьцяж пашыраецца. Масава патрабуюцца беларускай вёскай блянкеты дэклярацыў, заяваў, інструкцыяў, адозваў і іншых друкаў. Школьны Сакратарыят натуе нават такія выпадкі, калі сяляне, ня могучы з тых ці іншых прычын дастаць пры пасрэдніцтве пошты патрэбных для школьнай справы друкаў, спэцыяльна прыяжджаюць па гэныя друкі ў Вільню цягніком. А ў пачатку ліпня Школьны Сакратарыят адведаў селянін, які адумыслова прыехаў па дэклярацыі **фурманкай.** Селянін праехаў дарогі ў адзін бок больш 170 кілёмэтраў. Адзначаем гэты факт, як факт вялікай ахвярнасьці з боку беларускага сьведамага сялянства, якому горача на сэрцы ляжыць справа роднай школы.

Сьвяткаваньне 10-тых угодкаў існаваньня гуртка Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры ў Жодзішках, якое арганізавалася гуртком на 12-га ліпня, не адбылося. Вялейскае паветавае старства на сьвяткаваньне не дало гуртку дазволу.

Беларусы з вышэйшай асьветай. — Сёлета скончылі віленскі унівэрсытэт і атрымалі тытулы: магістра праў — грам. Язэп Бурак, сябра Бел. Студ. Саюзу ў Вільні (скончыў факультэт права і грамадзкіх навук), магістра філязофіі— грам. Тодар Ільляшэвіч, вучыцель Беларускай Філіі Гімназіі ім. Ю. Славацкага ў Вільні (скончыў аддзел гісторыі пры гуманістычным факультэце).

— У пачатку б. месяца злажыў экзаміны і атрымаў тытул доктара гуманістычных навук грам. Ст. Станкевіч.

Рэфэрат аб Беларусі і Беларусах у Бэрліне. Дня 24-га чэрвеня студэнт бэрлінскай політэхнікі Беларус Анатоль Шкутка прачытаў у нямецкай мове ў залі Украінскага Нацыянальнага Аб'еднаньня рэфэрат аб Беларусі і Беларусах. Рэфэрат выслухала многа украінцаў, немцаў, грузінаў, баўгараў і іншых чужынцаў. Некаторыя з прысутных першы раз у сваім жыцьці чулі аб Беларусі і беларускім народзе. Рэфэрат удаўся з гледзішча зьместу і формы. Прэлегент даў цікавы абраз разьвіцьця беларускага народу, апіраючыся на гісторыю палітычнай думкі і гісторыю культурнага жыцьця Беларусаў.

„Лёгкі хлеб“—Міхася Машары— драма ў трох актах з жыцьця вясковай моладзі — выйшла з друку асобнай адбіткай. Выданьне „Бел. Крыніцы“. Фармат 8°, бачын 63. Цана 40 гр.

Віленскі беларус Юры Кэпель атрымаў першае месца ў пробных выперадках (спаборніцтвах)на лодках. Выперадкі адбыліся нядаўна ў Будапэшце ў сувязі з усясьветнай алімпіядай. Бралі ўчасьце найлепшыя сілы Эўропы. Кэпель апярадзіў самага сільнага канкурэнта на 50 мэтраў.

Асабістае. 13-га ліпня ў Будславе ў парафіяльным касьцеле адбыўся шлюб сябры ЦК. БНА грам. Балеслава Гапановіч-Бабарыкі з грам-кай Станіславай Грузд. Вітаем маладую пару і зычым памыснасьці і шчасьця ў новым пэрыядзе іхняга жыцьця.

Кароткае выясьненьне

З прычыны паяўленьня *„Беларускага Фронту“*, некаторыя газэты (польская газ. „Слово,“ літоўская „Вільняус Рытоюс“ і расейская „Н. Искра“) падалі, што кс. В. Гадлеўскі выступіў з БНА (Беларускае Народнае Аб'еднаньне) і заснаваў незалежную ад Бел. Хрісьціянскай Дэмократыі газэту „Беларускі Фронт.“

Кс. В. Гадлеўскі яшчэ ў 1928 годзе выступіў з Беларускай Хрысьціянскай Дэмократыі, а да арганізацыі БНА ніколі не належыў; не належылі ніколі ані да БХД ані да БНА так-жа інж. Л. Дубейкаўскі і мгр. М. Шкелёнак.

„Рэд. „Бел. Кр.“

3 (7) кніжка беларускага літаратурна-навуковага часапісу

„КАЛОСЬСЯ“

выйшла ўжо з друку.

Кніжка зьмяшчае вялікай мастацкай сілы літаратурны аддзел — 1-шую частку паэмы М. Машары «Мамчына Горка», 2-ю частку паэмы М. Танка „Нарач“, вершы іншых заходне-беларускіх паэтаў. У навуковым аддзеле зьмешчаны цікавыя артыкулы Ад. Станкевіча, д-ра Грынкевіча, Кантрыбы і інш. Канчаецца кніжка багатай хронікай бел. культ. жыцьця.

Складка на „Калосьсе“: у год — 2 зл. на паўгода—1 зл., на асобную кніжку— 50 гр.

Адрас рэдакцыі і адміністрацыі „КАЛОСЬСЯ“: Вільня, Завальная вул. №1—2.

Zamykańnie litoŭskich arhanizacyjaŭ

Wilenskaja litoŭskaja hazeta „Vilniaus Rytojus“u numary z dnia 30-ha červienia padaje ahulny lik zamknionych polskimi administracyjnymi ŭładami litoŭskich arhanizacyjaŭ u Wilenščynie. Ad 1-ha studnia sioleta polskija administracyjnyja ŭłady zamknuli:

134 hurtki i 18 čytelniaŭ litoŭskaha kulturna-aświetnaha tawarystwa św. Kazimiera (u brasłaŭskim pawiecie — 22, u świancianskim — 59, u ašmianskim — 5, u lidzkim — 18, u wilenska-trockim — 22, u horadzienskim — 8);

80 hurtkoŭ aświetnaha tawarystwa „Rytas“ i

16 addziełaŭ haspadarčaj arhanizacyi „Ukio Draugijos“.

Stanowišča Litwinoŭ, jak bačym, ciažkoje.

Wialiki palityčny praces u Waŭkawysku

Zasudžana 74 sialan.

Horadzienski Akružny Sud na wyjezdnaj sesii ŭ Waŭkawysku razhladaŭ sprawy žycharoŭ Waŭkawyskaha pawietu, abwinawačanych u kamuniźmie.

Zasudžany: Jan Gan, instruktar i rajonny sakratar KPZB,—na 12 hod wastrohu i pazbaŭleńnia na 10 hod hramadzianskich prawoŭ; Michał Zieńko—na 6 h. wastrohu, Dymitr Buśko—5 h., Pawał Wojtko, Bazyl Mikucik—pa 4 h.; Jan Ramančuk, Bazyl Kaniuch, Hallaš Łabowič, Bazyl Leonowič, Bazyl Hotaskok, Jan Dziрša, Aleksy Čerhiejko, Pawał Machniuk — pa 3 h.; 11 abwinawačanych atrymali pa 2 h. wastrohu; im kara skasawana na padstawie amnestyi.

Ahułam pakaranych 74 žychary z wołaści Zelwa i Mižrečča.

Partyzancki ruch u Abisynii

Hazety pawiedamlajuć, što ŭ Abisynii šyrycca partyzancki ruch. Partyzanckija addziełы abisyncaŭ napadajuć na italijanskaje wojska, na ciahniki. Niadaŭna 60 abisynskich wajakoŭ—partyzanaŭ zaatakawali 3 italijanskija samaloty, jakija asieli na poli. Abisyncy zabili 31 italijancaŭ, a adnaho ŭziali ŭ pałon. U inšym miescy abisyncy napali na ciahnik. Bitwa tryważa celuju noč. Šmat abisyncaŭ zabitych.

niecca da dochtara i robić toje, što toj joj paradzić. Tady budzie mała chworych, niadužych žančynaŭ, rady buduć lahčejšymi, dzietki radzicimucca dužejšymi, a ŭ chacie nia budzie swarki, kałatni, złości, praklonaŭ, nieparadku, muž nia kinie žonki, kab šukać sabie kaho na staranie, i žyćcio budzie wiesialejšym i lahčejšym, i nijakaja praca nas nie pałochacimie, nijakaja nia budzie ciažkoju.

Jak pawinna trymacca žančyna ŭ ciažku.

Kožnaja śpiełaja dziaŭčyna, pačynajučy ad 13—14 hadoŭ žyćcia, dastaje „miesiačnyja“, značycca adychodzić z jaje rehularna kožnych 4 tydni praz paru dzion kroŭ z dzietarodnych orhanaŭ. U jejnym arhaniźmie daśpiawajuć tady maleńkija jaječki, jakich hołym wokam ubačyć niemahčyma, dziela taho, što jany šmat mienšyja za jaječki, jakija bačym u kurycy, kali jaje zarežam.

Henyja jaječki traplajuć śpiełymi, heta značycca zdolnymi, kab ich zapładnić, u siaredzinu matki. Unutranyja ścienki matki tady nabryniaŭšy ad prytoku tudy krywi. Kali ŭ matcy nia budzie ŭ toj čas mužčynskaha nasieńnia, dyk henaje jaječka paciače razam z kroŭju i žančyna, jak kažuć, maje tady „na chuścioch“, maje swaje miesiačnyja. Najčaściej praz 4 tydni daśpiawaje 1 abo 2 jaječki.

Kroŭ ciače tady 3—4 dni, žančyna maje najčaściej nia lišnie mocny bol haławy. Časam kroŭ pakazwajecca paru dzion raniej abo paźniej — niama čaho hetym pałochacca.

Inšaja sprawa, kali kroŭ źjaŭlajecca nierehularna, prykładam 6—7 tydniaŭ, abo kali miesiačnyja trywajuć nadta doŭha — tydzień abo dwa, try, abo kali žančyna maje pry hetym wialikija boli ŭ žywacie. Tady niešta nie ŭ paradku, nieadkładna treba źwiarnucca da lekara.

Kali dziaŭčaty majuć 17—18 hadoŭ, a miesiačnych jašče niama, heta taksama pakazwaje na niejkuju chwarobu i iznoŭ nia ždučy treba lakawacca.

Płočnyja znosiny škodnyja ŭ paru miesiačnych.

Žančyna najčaściej **zastupaje** (robicca ŭ ciažku) pamiž 10—18 dniom, rachujučy ad pieršaha dnia, kali maje „na chuścioch“. Nadta redka zastupaje zaraz pa miesiačnych, abo na paru dzion pierad imi. Hutarka tutaka ab takich žančynach, jakija majuć miesiačnyja kožnyja 4 tydni.

Kali śpiełaje i zdolnaje da zapładnieńnia jaječka sustreniecca ŭ matcy z mužčynskim nasieńniem — źliwajecca z im u wadnu kletku, i henaje zapłodnienaje jaječka pryčaplajecca da ścienki matki i hetkim čynam pačynajecca nowaje žyćcio nowaje adzinki. Kažuć tady, što žančyna zastupiła, abo što jana ŭ ciažku.

Zapłodnienaje jajco kormicca kroŭju maciary, jakuju dastaje skroź ścienki matki, raście, raźwiwajecca i paśla 9 miesiacaŭ rodzicca maleńki, niazdolny da samastojnaha žyćcia, biez apieki, čaławiek.

Jość žančyny, jakija ŭ ciažku chodziać sonnyja, ničoha im nia chočacca rabić. U chacie, dziakujučy hetamu, psujecca ład i paradak, a zhetul pačynajucca swarki, złość, kałatnia. Kali žančyna zašmat dumaje ab swaim ciažku, pakidaje narmalny, štodzienny tok pracy, a zamiest taho, lažyć zadoŭha ŭ paścieli, abo siadzić mała kratajučysia i hetym moža na't paškodzić budučamu dziciaci. Ležačy abo j siedziačy, ciśnie lišnie doŭha na miakkija časci cieła płodu i jon tady abo nienarmalna raźwiwajecca, abo lažyć u žywacie kiepska, i rady praz heta buduć ciažejšymi.

Kožny čaławiek, jaki zašmat lažyć — chutka abniadužwaje, madzieje, a pry hetym źjaŭlajucca ŭ jaho roznyja błahija dumki. U žančyny ŭ ciažku niebiaśpieka jašče ŭ tym, što zašmat pačynaje dumać ab budučych radach, robicca niespakojnaju, nerwowaju. I heta jakha, kali treba joj mieć miły badziory nastroj, dy być jaknajdužejšaju dziela čakajučych radoŭ.

Dyk zdarowaja, narmalnaja žančyna **musić tak žyć, tak trymacca, jak žyła pierad radom.**

Kali hutarka ab pracy, dyk treba tolki pomnić ab adnym: **ścierahčysia lišnie wialikich natuhaŭ.** Značycca treba pracawać, adnak nie pierapracoŭwacca, nie nasić na rukach bolšych i ciažkich dziaciej, nie wałačyć ciažkich pradmietaŭ, nia pryciskać ich da trybucha. Nia treba tady zašmat nahinacca, skukiarečywacca, kryčać mocna, śmiajacca, piajać z wialikaju natuhaju. Nia treba wysoka łazić, prykładam, na stoł, wakno.

Lepš u ciažku nie skakać, nia biehać zachutka, nie wyskakiwać z waza. Jazda wiarchom moža tady paškodzić, adnolkawa jazda na samakacie, abo tak-ža jazda wozam pa błahoj darozie, dzie nadta trasie.

Usie henyja natuhi mohuć wyklikać krywaciok, a potym škidyš. Dzicia abo rodzicca zusim niažywoje, abo nadta niadužaje, ciažka tady jano hadujecca j zaŭsiody chutka pamiraje.

Nia možna ŭ ciažku lišnie doŭha šyć na mašynie, treba wyścierahacca, kab nia ŭpaści, kab samoj nia ŭdarycca, abo kab niechta nia ŭdaryŭ u trybuch, kab niečaha nie pierapałochacca.

Žančyna ŭ ciažku musić spać krychu daŭžej, jak zaŭsiody, heta značycca iści spać, prykładam, a 10—11 hadzinie ŭwiečary, a ŭstawać a 6—7 ranicaju. Spać najlepš na siańniku, prykrywacca nie zaciopła. Načnaja saročka pawinna być prastornaja, niezawiazanaja tasiemkami, kab krywizwarot byŭ usiudy roŭny.

(d. b.)

Roznyja wiestki

Z UKRAINSKAHA ŽYĆCIA.

Kolki i z čaho žywuć Ukraincy na zachodnie-ukrainskich ziemlach? Na zachodnie-ukrainskich ziemlach (pad Polščaj) žywie kala 7 milijonaŭ ukraincaŭ. Z ich žywie z pracy ŭ ziemlarobstwie 5.500.000 (78 proc.), z pracy ŭ promyśle — 370.000 (5,4 proc.), z pracy ŭ handli — 112.000 (1,7 proc.), z pracy ŭ kamunikacyi — 480.000 (6.9 proc.) z pracy u wolnych prafesijach, dziaržaŭnaj i hramadzkaj službie—570,000 (7.9 proc.).

„Dzień sialanki“ ŭ Čortkowie. 5-ha lipnia adbyłasia ŭ Čortkowie wialikaja manifestacyja ukrainskich zarhanizawanych žančyn. Miascowaja filija Sajuzu Ukrainak zarhanizawała „Dzień sialanki“—świata, u jakim brała ŭdzieł kala 1200 žančyn z 18 sielskich hurtkoŭ. Ahułam lik prysutnych na świacie asob siahaŭ 3-ch tysiač.

Z POLŠČY

Polšča skasawała sankcyi. Polski ŭrad, nie čakajučy na rašeńnie Lihi Narodaŭ,— 27.VI pastanawiŭ skasawać procitalijanskija sankcyi.

Nadzwyčajnaja sesija Sojmu i Senatu zamkniona. Dnia 27.VI zamknułasia nadzwyčajnaja sesija Sojmu i Senatu, sklikanaja, kab wysłuchać haspadarčyja plany i miarkawańni ŭradu, a tak-ža, kab dać uradu prawa wydawać dekrety z siłaj zakonu. Urad heta prawa atrymaŭ.

Nowy prawapis. Z pačatkam nowaha školnaha hodu budzie abawiazywać nowy prawapis, ustanoŭleny artahrafičnym Kamitetam Polskaj Akademii Nawuk.

Nowy prawapis budzie abawiazywać u ŭsich klasach i na ŭsich stupieniach nawuki.

Strajki. U Pułtusku zastrajkawali piekary, stalary, kraŭcy, šaŭcy i inšyja rabotniki. Stajać młyny i tartaki. Meta strajku — padtrymańnie damahańniaŭ strajkujučych rabotnikaŭ, što pracujuć pry publičnych rabotach.

U Konskich 750 fabryčnych rabotnikaŭ pačali akupacyjny strajk. Rabotniki damahajucca, kab dyrekcyja fabryki wykonywała umowu ab pracu i płatu. U Włocłaŭku strajkujuć rabotniki fabryki drotu, ćwiakoŭ i stalowych prutoŭ.

Nowaja palityčnaja partyja. Polskija apazycyjnyja hazety pišuć, što ŭ Polščy maje być zarhanizawanaja nowaja palityčnaja partyja. Nowaja arhanizacyja budzie padtrymliwać urad. Padstawaju arhanizacyi maje być 100 dabranych asob. Budučjany „Pieradawoj Kadraj“ pawadyroŭ.

Hetaja kadra maje być tak zbudawanaja, što kožny siabra jejny mieŭby abawiazak utwaryć dalejšyja nowyja sotki prychilnikaŭ. Arhanizacyja maje ždziajśniać ukazańni Piłsudzkaha.

Aryšt siastry min. Pierackaha. U Krakawie aryštawana siastra min. Pierackaha, žonka prezesa Krakaŭskaha apelacyjnaha suda, Wanda Parylewič. Parylewič brała chabary. Razam z joj ułady aryštawali jašče niekalki asob. U suwiazi z aferaj W. Parylewič, Ministar Sprawiadliwaści zwolniŭ jejnaha muža sa stanowišča prezesa Apelacyjnaha Suda.

Krywawyja padziei ŭ Ostrawie. 1-ha lipnia ŭ majontku Ostrawie, Lwoŭskaha wajawodztwa, na hruncie nieparazumieńniaŭ pra umowu pracy paŭstali awantury i bojki. U majontku pracawali rabotniki z inšych pawietaŭ. Ich nie dapuskali da pracy miascowyja žychary. Paŭstali zabureńni. U rezultacie 7 asob zabitych, a 3 ranieny.

Z ZAHRANICY

Pamior Čyčeryn. 9-ha lipnia pamior u Maskwie Čyčeryn, b. narodny kamisar zamiežnych spraŭ SSSR. Mieŭ 64 hady. Chwareŭ doŭha na cukrycu, ad jakoj i pamior.

U Aŭstryi chočać manarchii. Hazety pišuć, što ŭ Aŭstryi zusim pawažna žadajuć pawarotu manarchii Habsburhaŭ. Niamieččyna ŭstrywožyłasia hetym, bo-ž jana spadziajecca pryłučeńnia Aŭstryi da siabie. Suproć pawarotu Habsburhaŭ i Małaja Antanta.

Świata Kanstytucyi. 6-ha lipnia ŭ Sawietach byŭ dniom świata Kanstytucyi. Sawieckija hazety pierapoŭnieny stackiami ab Kanstytucyi.

U Palestynie dalej trywajuć zabureńni. Uzbrojenyja hrupy arabaŭ napadajuć na žydoŭ.

U Japonii 13 aficeraŭ i 4-ch świeckich zasudžany na śmierć. 26-ha lutaha sioleta adbyŭsia ŭ Japonii wajskowy bunt. U pačatku lipnia japonski sud pryhawaryŭ na karu śmierci 17 učaśnikaŭ buntu: 13 aficeraŭ i 4-ch świeckich.

Liha Narodaŭ skasawała procitalijanskija sankcyi. Na pasiedžańni Lihi Narodaŭ, jakoje adbyłosia 30.VI i ŭ pačatku miesiaca lipnia, pryniata rezalucyja, jakoj kasujucca sankcyi suproć Italii, ustanoŭlenyja Lihaj ŭ minułym hodzie. Na hetym-ža pasiedžańni Liha nie pryznała dałučeńnia Abisynii da Italii.

Na narady Lihi pryježdžaŭ abisynski car Hajle Selasija. Abisynski car skazaŭ pryhožuju pramowu, u jakoj trebawaŭ ad Lihi sprawiadliwaści i pomačy, jakaja abiacana jahonamu narodu.

„Trebuju ad 52 narodaŭ— kazaŭ negus,—kab jany nie zabylisia toj palityki, jakuju pačali 8 miesiacaŭ tamu nazad. Na dawierry da henaj palityki ja apiraŭ pratest i wystupleńnie majho narodu suproć napaśnika.“

Car hawaryŭ 30 minut. Atakawaŭ niekatorych siabroŭ Lihi Narodaŭ, što nie prytrymliwalisia asnowaŭ Lihi, i trebawaŭ pašany dla dahaworu Lihi, jaki ŭstanawiŭ suproć Italii sankcyi.

Nie pamahła pawažnaja i spakojnaja pramowa Hajle Selasija. Sankcyi suproć cywilizawanaha napaśnika Liha skasawała, a abisynski car pakinuŭ pasiedžańnie ni z čym.

Wybary prezydenta ŭ Amerycy. Paŭnočnaja Ameryka rychtujecca da wybaraŭ prezydenta. Cikawa toje, što amerykanskaja kamunistyčnaja partyja rašyła wystawić swajho kandydata na prezydenta. Kandydatam źjaŭlajecca heneralny sakratar amerykanskaj kamunistyčnaj partyi — Brouda.

Pawietranyja siły Eŭropy. Niamieckija hazety padajuć, što najbolš samalotaŭ majuć niemcy— bolš 8.000. Francyja maje 6.200, Anhlija i Italija pa 4000, Polšča — 1450, Čechasławacyja — 1.300, Belhija — 940, Halandyja—900, Rumynija—840.

Niamieččyna buduje štodzień 15 nowych samalotaŭ.

183 000 kamunistaŭ u Francyi. Kamunistyčnaja partyja ŭ Francyi maje ciapier 183.000 siabroŭ, z hetaha liku ŭ samym Paryžy 21.000. Arhanizacyja kamunistyčnaje moładzi abjednywaje 63.000 asob.

Čechasławacyja i Šwajcaryja spyniła sankcyi. Čechasławacyja i Šwajcaryja zhodna z rašeńniem Lihi Narodaŭ spynili procitalijanskija sankcyi.

Parlamanckija wybary u Finlandyi. U Finlandyi adbylisia wybary ŭ parlamant. Sacyjalisty zdabyli 83 mandaty (raniej mieli 78), ahrarnaja partyja 53, šwedy 21, kanserwatysty 20 (kaliś 17), patryjotyčnaja liha 14, libierały 7, drobnyja ziemlaroby 1, nadoŭdy 1.

160-lećcie Złučanych Dziaržaŭ Paŭnočnaj Ameryki. 4-ha lipnia 1776 h. Kanhres u Filadelfii pryniaŭ i abwieściŭ „Deklaracyju Niezaležnaści.“ Ad hetaha času Złučanyja Dziaržawy Paŭnočnaj Ameryki — ličacca dziaržawaj suwerennaj.

Negus wiartajecca ŭ Abisyniju. Hazety pišuć: abisynski car Haile Selasija pastanawiŭ wiarnucca ŭ Abisyniju, kab kirawać abaronaju niezanitaj Italijaj častki Abisynii.

Narodny front u Francyi suproć strajkaŭ. U Francyi ad doŭhaha času strajki pryniali masawy charaktar. Asabliwa ciažkimi dla promysłu i ahułam ekanamičnaha žyćcia jošć strajki akupacyjnyja, h. značyć takija, pry jakich strajkujučyja rabotniki apanoŭwajuć warštaty pracy, fabryki, nikoha z inšych rabotnikaŭ da pracy ŭ ich nie dapuskajuć. Fabryki astajucca nieuruchomlenymi.

Woś-ža pradstaŭniki partyjaŭ, abjadnanych u narodnym froncie, adnahałosna zakliknuli rabotnikaŭ nie rabić akupacyjnych strajkaŭ, i ničoha, što-b mahło padarwać sympatyju dla rabotnikaŭ z boku hramadzkaj apinii, a uradu wykazali swajo dawierra.

БЕЛАРУСЫ! Дамагайцеся для сваіх дзяцей школы ў роднай мове — падавайце школьнаму інспэктару дэклярацыі на беларускую школу.

Усе друкі — інструкцыі, як дамагацца беларускай школы, дэклярацыі і інш. выпісвайце па адрасу: Wilno, ul. Królewska 3—8 Школьны Сакратарыят.

Пісьмы з вёскі

Далоў цемру!

в. Стахоўцы, Пастаўскага пав. Кепска ў нас жывецца і страх глянуць у будучыню. Моладзь і старэйшыя проста дзічэюць. Няма таго гулянья-вечарыны або вясельля, якія-б адбыліся спакойна. На чацьверты дзень Сёмух нашыя дзікуны ўзброіўшыся ў сякеры, лапаты і калы напалі і пабілі да нябрытомнасьці жыхара вёскі Альбэрта, а ў хаце Данілы Бушы павыбівалі каменьнямі вокны. Парушальнікі супакою пакараны грыўняй па 8 зл., а за пабіцьцё вокан чаке іх суд. Гэтак някультурна захоўваюцца ў нас найцямнейшыя жыхары.

Заданьнем нашым: — усе выступім супроць цемры і дзікіх паступкаў.

Многа ўжо ў нас ёсьць сьвядамых Беларусаў. Чытаюць яны свае родныя беларускія газэты і кніжкі і пашыраюць беларускую адраджэнскую думку.

В. Музыка.

За родную школу.

в. Чарэмшычы, Пастаўскага пав. Дарагія сяляне, асабліва моладзь. Перажываем цяжкі, а мо' найцяжэйшы час — вялікі крызыс, беднату, галіту. Няма хлеба. Няма гдзе граша зарабіць. Пануе цемната.

Дарагія сяляне. Каб выйсьці з цемнаты, каб дачакацца лепшай будучыні — адна з добрых рад: трэба здабыць родную беларускую школу.

Не малая нашая вёска і ня мала ў ёй дзяцей у школьным веку— хопіць на беларускую школу. Трэба зьвярнуцца ў Школьны Сакратарыят у Вільню (Каралеўская 3—8) з просьбай, каб прыслаў дэклярацыі і інструкцыі, як дамагацца беларускай школы, трэба пачаць працу над здабыцьцём роднай школы.

Дарагая моладзь. Кінь піць самагон і біцца. Выпісывай беларускія газэты і змагайся з цемрай.

На шлях культуры.

в. Зялезьнікі, Паўстаўскага пав. Сумна й нявесела ў нашай вёсцы. Калісь было інакш. Было ў 1927 г. заложаны тут гуртох Т-ва Беларускае Школы. Быў ён культурным у нас асяродкам. Тады былі кніжкі, газэты ў нашай беларускай мове, якія сяляне ахвотна чыталі, а на вечарынах дэклямавала моладзь вершы; адбываліся тады так-жа цікавыя і культурныя жарты.

А калі гуртох ТБШ зачыніліся—стала ў нас горш. Моладзь проста пачала дзічэць. Нядаўна быў зьбіты да няпрытомнасьці адзін з хлапцоў так, што мусіў лячыцца ў шпіталі ў Вялейцы. Суд над разбойнікамі яшчэ не адбыўся.

Ад часу ліквідацыі гуртка ТБШ мы не атрымліваем аніводнай беларускай газэты. У нас ня так, як у в. Стахоўцах, куды прыходзе і „Беларуская Крыніца“ і „Шлях Моладзі“ і інш. беларускія газэты.

Дык і мы станем на шлях культуры. Выпісывайма і чытайма беларускія кніжкі і газэты!

Зялезь.

Z Biełastoččynu.

Wiosku **Krupniki** pachwalić možna, što jana zachawała najčyściejšy swoj biełaruski charaktar. Jana duža blizka miastečka Starasielcaŭ i horadu Biełastoku. I ŭ našu wiosku roznyja ludzi zdarajucca: i pachadyki, i na stała žyć siudy prychodziać. Jany čujuć u nas pryrodny biełaruski duch i pierarabić nas jany nia mohuć. Našy ludzi i ŭ kaściol i ŭ carkwu chodziać i słuchajuć usiaho tam, jak treba. Ale ŭsie my tut razumiejem, što ŭ našych światyniach rasiejščyna i polščyna heta tolki stary ad panščyny zawiedzieny nieparadak, jaki, wiedama, raniej, ci paźniej upadzie, jak upała i sama panščyna.

W.

Biełaruskuju wiosku **Barčewa** zusim chočuć spolščyć. Nadta pracuje našaja wučycielka i našaja wołaść. Wučycielka nadta ŭ pradstaŭleńni ŭlahaje. Było ŭ nas u traŭni pradstaŭleńnie, dyk až prykra było nam starejšym jaho słuchać i bačyć. Dzieci dy pradstaŭlali toje, što i wialikija. Jan pabiŭ dziaŭčynie zban, a jana dy narda pa hetym płakała, a Jan paciašaŭ jaje, dy pahadzilisia, dy pažanilisia. Druhaja scena, jak Maciej nia lubiŭ swajej žonki, a jana za im biehała. Dzieci piajali na scenie niejki „Oberek“ nadta miłosny. Usie hetyja kamedyi ludziam u našaj wioscy nie padabalisia. Ale my maŭčym, bo kamu ty pažališsia? Wołaść u nas, wiedama, jak wołaść. Jana wyrazna nam nia każa, kab my kidali biełaruskaść, dy chutčej i pałakoŭ pierarabialisia, ale jana tak robie, što słabiejšyja biełaruskija charaktary sami łomiacca.

S.

Jak heta nazwać?

5-ha h. miesiaca polskaje radyjo pieradawała kancert narodnych piesień. U prahramie kancertu—„ludowe pieśni Wileńszczyzny.“ Kožnamu kulturnamu i biezstaronnamu čaławieku wiedama, što pieradawanyja „ludowe pieśni z Wileńszczyzny“ — heta pieśni wykłučna i čysta biełaruskija. Radyjo adnak nie nazwała henych pieśeń ich ułasnym imiam, značyć biełaruskimi. A častku biełaruskich pieśeń piajali ŭ polskaj mowie, nie padajučy, što heta pierakłady tekstaŭ biełaruskich piesień.

Jak nazwać takoje pastupańnie adnosna biełaruskich kulturnych wartaściaŭ? — My suproć hetkaha pastupańnia pratestujem.

Słuchač.

Выйшаў з друку і прадаецца уложаны С. Паўловічам новы беларускі ілюстраваны лемантар пад наз.

„Першыя Зярняткі“

беларуская граматка для хатняга навучаньня. З многімі малюнкамі У. Паўлюкоўскага, Я. Драздовіча і іншых. Выданьне Я. Малецкага. Бачын 96, фармат 8⁰. Ёсьць гэта прыгожая кніжыца для дзяцей і старэйшых. Купіць можна ў кожнай беларускай кнігарні ў Вільні і на правінцыі. Цана пры выпісваньні з перасылкай: да 10 экз. па 50 гр., ад 10 да 20 — 45 гр., ад 20 да 50 — 40 гр., ад 50 і ўзвыш — 35 гр.

Галоўны склад: Беларуская Кнігарня „Пагоня“ Вільня, Завальная 1.

Redaktar Jan Paźniak. Biełaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny ŭ Wilni, Zawalnaja 1 — 2. Wydawiec A. Šutowič